

กระบวนการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งชุมชน

นางสาวพิมพ์ธดา ไมตรีเวช
นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองนครปฐม

“ชุมชน”

01

02

01

02

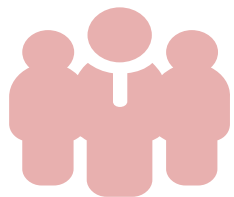

ชุมชน หมายถึง

“กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน” (พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานฯ)

“กลุ่มคนที่มีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน และสามารถดำเนินงานกิจกรรมใดเพื่อประโยชน์ร่วมกันได้” (กรมการพัฒนาชุมชน)

“คนจำนวนหนึ่งเท่าใดก็ได้มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน ในการกระทำ มีการจัดการ เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน” (ศ.นพ.ประเวศ วะสี)

ชุมชน

“กลุ่มคนที่มาอยู่รวมกัน
ในบริเวณเดียวกันที่แน่นอน
มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน
มีลักษณะของการใช้ชีวิต
ร่วมกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน”

“งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข”

ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศ ปี พ.ศ.2539

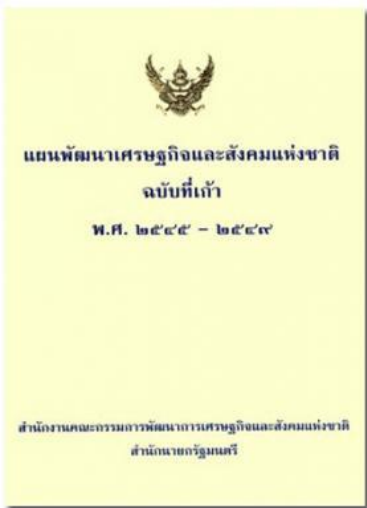
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

การพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง (เพิ่มศักยภาพของคนและชุมชนให้เข้มแข็ง มีความพร้อมเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9

ยึดแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลาง

ชุมชนเข้มแข็ง

การที่ประชาชนในชุมชน รวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน”
มีการเรียนรู้การจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชน

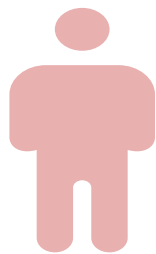
เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
ภายในชุมชนตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้น

เชิญรับชมคลิป

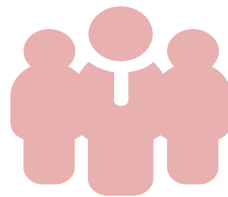
“ชุมชนจะน่าอยู่ได้อย่างไร”

ผู้นำพร้อม

+

ชุมชนพร้อม

+

ความรู้พร้อม

องค์กรประกอบ
ชุมชนเข้มแข็ง

องค์ประกอบ ชุมชนเข้มแข็ง

01 บุคคลที่มีการรวมตัวกัน
เป็นทางการ / ไม่เป็นทางการ

02 มีเป้าหมายร่วมกัน
ประโยชน์สาธารณะและสมาชิก

03 มีจิตสำนึก
พึ่งตนเอง เอื้ออาทร รักชุมชน

04 มีส่วนร่วม
ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ

05 ใช้ทรัพยากรคุ้มค่า
ระดมใช้ทรัพยากรเต็มที่ มีประสิทธิภาพ

06 มีการเรียนรู้
เรียนรู้ต่อเนื่อง และเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย

07 ลงมือทำ
มีกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนต่อเนื่อง

08 บริหารจัดการ
มีการบริหารจัดการที่ดี

09 สร้างผู้นำ
สร้างผู้นำและสืบทอด

ลักษณะชุมชน เข้มแข็ง

ลักษณะชุมชนเข้มแข็ง

01 มีความเชื่อมั่นในศักยภาพ
แก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต

02 ร่วมกันจัดการปัญหา
สมาชิกมีความพร้อมร่วมมือกัน

03 เปิดโอกาส
รับฟังความคิดเห็น

04 มีส่วนร่วม
ร่วมประเมินสถานการณ์ ร่วมคิด
ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมติดตามประเมินผล

05 เกิดการเรียนรู้
ผ่านกระบวนการกิจกรรมต่าง ๆ

06 มีแผนของชุมชน
มุ่งการพึ่งตนเอง มุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

07 มีภาคีเครือข่ายพัฒนา
ชุมชนอื่น ๆ ท้องถิ่น ภาครัฐราชการ องค์กรเอกชน
นักธุรกิจ นักวิชาการ

กติกาที่สำคัญ คู่ ชุมชนเข้มแข็ง

1. ผู้นำชุมชน

7. มีจิตอาสา

6. คิดพลิกแพลงแก้ปัญหา /
มีความสามารถตัดสินใจ

5. ความฉลาดทางอารมณ์

4. สื่อสารเป็น

+

1. คิดถึงส่วนรวม

2. สร้างแรงบันดาลใจ /
กระตุ้นการมีส่วนร่วม

3. เรียนรู้อยู่เสมอ

ประเทศชาติ ประชาชน
สมดุลง่าย ยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ภูมิคุ้มกันในด้านวัตถุ / สังคม / สิ่งแวดล้อม / วัฒนธรรม

นำสู่

สายกลาง

พอประมาณ

ความพอเพียง

มีเหตุผล

มีภูมิคุ้มกัน
ในตัวที่ดี

ความรู้รอบรู้
ความรอบคอบ
ความระมัดระวัง

บบพื้นฐาน

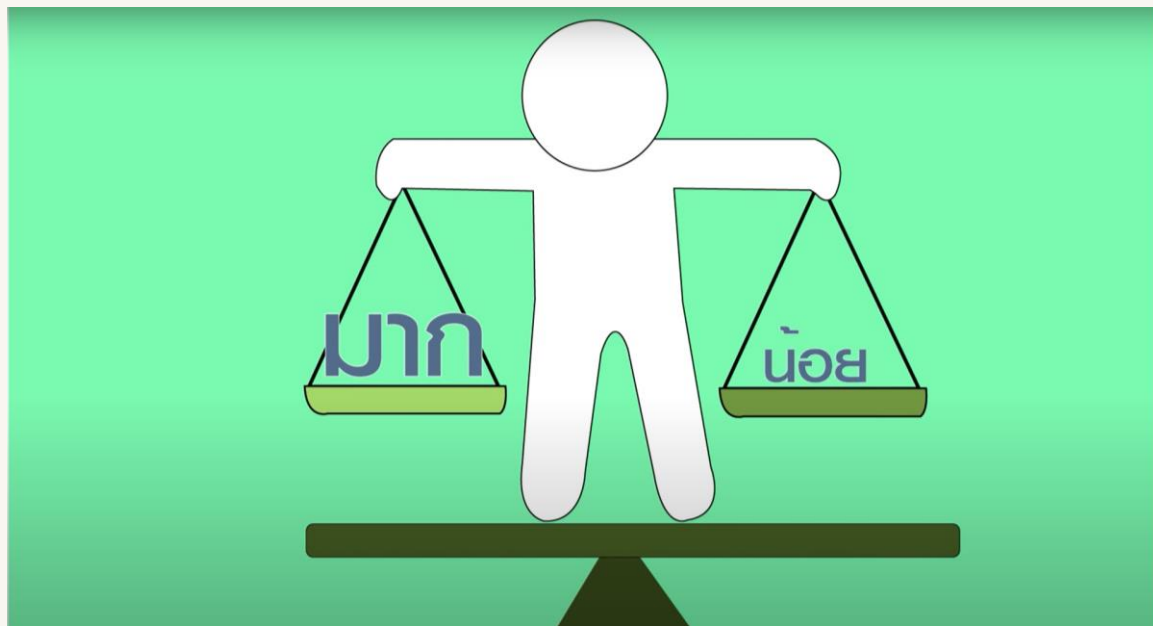
คุณธรรม
ซื่อสัตย์สุจริต อดทน
ความเพียร มีสติ ปัญญา

2. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3 ห่วง 2 เงื่อนไข

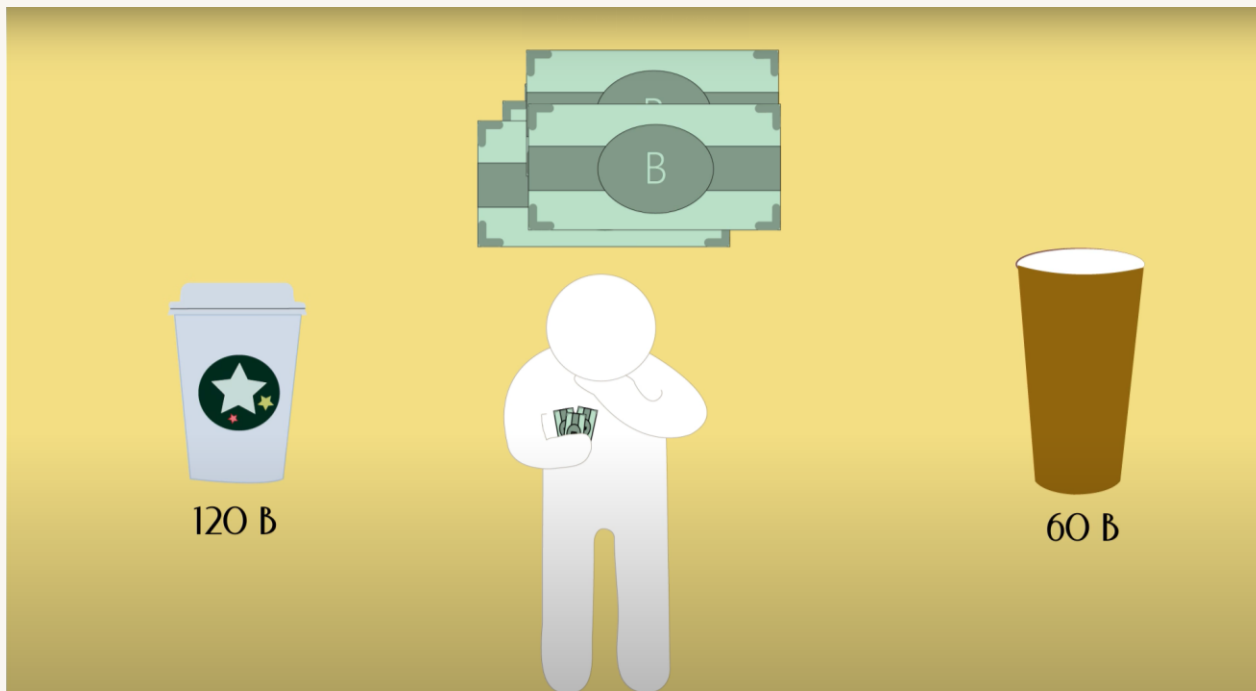

ห่วงที่ 1 พอประมาณ

+

ห่วงที่ 2 มีเหตุผล

ห่วงที่ 3 มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

2 เื่อนไข

ความรู้ + คุณธรรม

ความรู้รอบรู้
ความรอบคอบ
ความระมัดระวัง

ซื่อสัตย์สุจริต อดทน
ความเพียร มีสติ ปัญญา

3. หลักการเชื่อมสัมพันธ์กับชุมชน ด้วยหลัก “บวร บรม ครบ”

บวร

(บ้าน วัด ราชการ)

บรม

(บ้าน ราชการ มัสยิด)

ครบ

(คริสต์ ราชการ บ้าน)

การนำสถาบันหลักในชุมชนมาเป็นกลไกการพัฒนาชุมชนและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

“เกิดการทำงานในรูปแบบบูรณาการและมีความเชื่อมโยงกันทุกมิติ”

4. การวิเคราะห์ทุน 5 ด้าน

1. ทุนมนุษย์

คุณสมบัติด้านต่าง ๆ ของคนในชุมชน
ด้านสุขภาพ การศึกษา เศรษฐกิจ ภูมิปัญญา

4. ทุนกายภาพ

โครงสร้างพื้นฐาน สนับสนุนความเป็นอยู่
เช่น ที่อยู่อาศัย ระบบสาธารณูปโภค
คมนาคม เป็นต้น

2. ทุนธรรมชาติ

ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีในชุมชน เช่น
ที่ดิน น้ำ ป่าไม้ อากาศ สัตว์ป่า

5. ทุนสังคม

กลุ่ม องค์กร สถาบัน (ทางเศรษฐกิจ
สังคม การเมือง วัฒนธรรม) เช่น
วัด มัสยิด โบสถ์ โรงเรียน มหาวิทยาลัย
หน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน
กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นโดยชุมชน เป็นต้น

3. ทุนการเงิน

ทรัพยากรเงินที่มีในชุมชน
เช่น กลุ่มออมทรัพย์, กองทุนหมู่บ้าน, เงินฌาปนกิจ ฯลฯ

แม่มาพ่วงพี เสบียงเต็มหลัง

ถ้าเราไปผัดทิศ ก็ตายเปล่า

5. การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน

รู้เรา รู้เขา รู้สถานการณ์ รู้ฟ้าดิน

วิเคราะห์ปัญหา -> หาทางออก แก้ไขปัญหา พัฒนาให้ดีขึ้น

6. วางแผนและจัดทำแผนปฏิบัติการ

เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติงาน และเพื่อเพิ่มความมั่นใจว่า เป็นแนวทางในการสร้างความสำเร็จ ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน

1. กำหนดเป้าหมาย
2. วัตถุประสงค์
3. กิจกรรมที่ดำเนินการ
4. วิธีการ
5. วันเวลา
6. งบประมาณ
7. ผลลัพธ์
8. ผู้รับผิดชอบ

ระบุว่าเป็นแผนระยะสั้น / แผนระยะยาว

จำแนกกิจกรรมโครงการ

1. ทำเอง
2. ทำร่วม
3. ทำให้

กิจกรรมระดมความคิด

ให้วิเคราะห์ศักยภาพชุมชน ทูน 5 ด้าน

1. ทูนมมนุษย์
2. ทูนธรรมชาติ
3. ทูนการเงิน
4. ทูนกายภาพ
5. ทูนสังคม

- แบ่ง 5 กลุ่ม
- ใช้เวลาระดมความคิด 15 นาที
- ตัวแทนนำเสนอ 3 นาที

เชิญรับชมคลิป

“ตัวอย่างการเป็นชุมชนเข้มแข็ง
ด้านการจัดการปัญหาขยะ”

กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน

01

การทำทันที

เริ่มต้นดำเนินกิจกรรมทันที

02

ผู้นำต้องทำก่อน

ตนเองปฏิบัติให้เป็นตัวอย่าง

03

การกระตุ้น

กระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมาย
ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

04

การเรียนรู้บริบทของพื้นที่

รู้ถึงบริบทต่าง ๆ ของพื้นที่ รู้ทรัพยากรต่าง ๆ
ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนา และมองเห็นปัญหา
ที่เกิดขึ้น และเห็นทางออกของปัญหา

กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน

05

**การวิเคราะห์และวางแผน
พัฒนาชุมชน**

ร่วมกันคิด และออกแบบแผนการ
ที่จะดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน

06

**การขยายผลและการ
สร้างเครือข่าย**

การขยายผลกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้
การดำเนินงานของตนเองกับผู้นำท่านอื่น ๆ
และนำมาปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง

07

**การสร้างทีม และ
การแบ่งหน้าที่**

สร้างทีม โดยมีสมาชิกทีมที่มีความ
ความสามารถ มีศักยภาพ

08

**การติดตาม ทบทวน
ปรับปรุงและพัฒนางาน**

มีการติดตาม ต่อยอด และนำมาซึ่งการทบทวน
ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนากิจกรรม ที่ดำเนินการ
ต่อไป

กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน

09

ยกย่อง เชิดชูเกียรติ

ควรมีการยกย่อง และเชิดชูเกียรติผู้ที่ปฏิบัติ
หน้าที่ได้ดี เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ

ขอบคุณค่ะ

